

Ne piše se le na papir

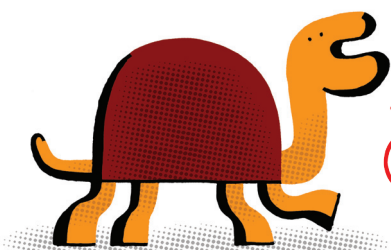
Avtorica besedil: Nina Vošnjak, Mestni muzej Ljubljana. Oblikovanje: Ivan Mitrevski.

1. Kamen, glina, les ali želvti oklep?

Človek je za pisanje od nekdaj uporabljal različne naravne materiale, na začetku tiste, ki jih je našel v svoji okolici. Med najbolj obstojnimi so kamen, kovina, kosti in žgane

7	10	8	12	6	12	6
---	----	---	----	---	----	---

 tablice, na katerih so se ohranili najstarejši zapisi. Med najbolj nenavadnimi podlagami za pisanje pa so na primer palmovi listi, slonovi okli in želvti oklepi. Manj obstojne, a veliko pogosteje uporabljene podlage so papirus, pergament in papir.

Bežim, da iz mene ne naredijo beležnice.

Ilustracija: Ivan Mitrevski

2. Papirus

Papirus je bil izdelan iz istoimenskega trsa, ki raste v bližini reke Nil. Uporabljali so ga že stari

Rastlina papirus. Ilustracija iz 19. stoletja. Foto: Wikimedia Commons.

6	7	8	14	1	12	8
---	---	---	----	---	----	---

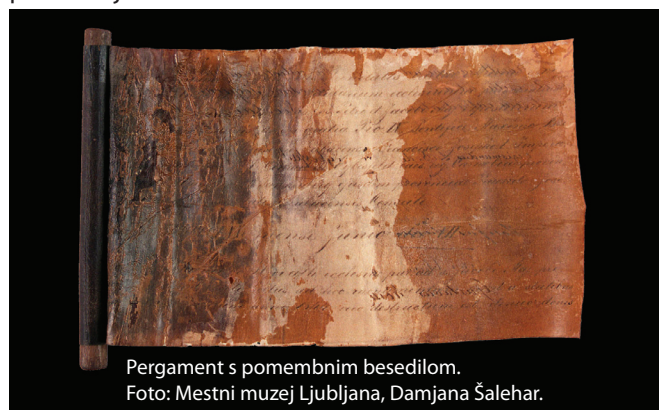
, pa tudi druga ljudstva, na primer Grki in Rimljani. Iz papirusa so pripravljali različno dolge zvitke, ki so jih nato navili na eno ali dve palici, odvisno od dolžine. Najdaljši ohranjeni papirusni zvitek meri več kot 40 metrov! Krhek in občutljiv papirus je sčasoma izpodrinil trajnejši pergament.

3. Pergament

Da so bile

8	20	1	10	6
---	----	---	----	---

 kože primerna podlaga za pisanje, so morale biti obdelane po zelo zamudnem postopku. Z njih so morali odstraniti meso, dlako in maščobo ter jih ustrezno zmečhati. Ker je bila izdelava pergamenta tako zahtevna in ker je bil zelo drag, so isto podlago včasih uporabili večkrat. V tem primeru so morali prejšnji zapis odstraniti s strganjem ali izpiranjem. Pergament je bil praktično neuničljiv, zato so pomembnejše dokumente po izumu papirja še vedno pisali nanj.

Pergament s pomembnim besedilom.
Foto: Mestni muzej Ljubljana, Damjana Šalehar.

4. Papir

Iz bambusa, riževe slame, konoplje, listov murve in svilenih cunj so na

8	1	9	6	11
---	---	---	---	----

 izdelali papir in skrivnost izdelave dolga stoletja uspešno zadrževali zase. Kasneje se je uporaba papirja hitro širila, saj je bila izdelava hitrejša in cenejša od pergamenta. Veš, da so papirji, izdelani po starih recepturah, veliko obstojnejši kot papir, ki ga

Prva papirnica v Sloveniji je delovala na gradu Fužine.
Alojzij Schaffenrath: Grad Fužine.
Foto: Wikimedia Commons.

uporabljam? Danes še vedno lahko beremo zapise na tisoč in več let starem papirju, medtem ko tvoji zapiski na papirju, izdelanem iz vlaken lesa, čez 150 let najverjetneje ne bodo več ohranjeni.

5. Na kakšno podlago pišemo danes?

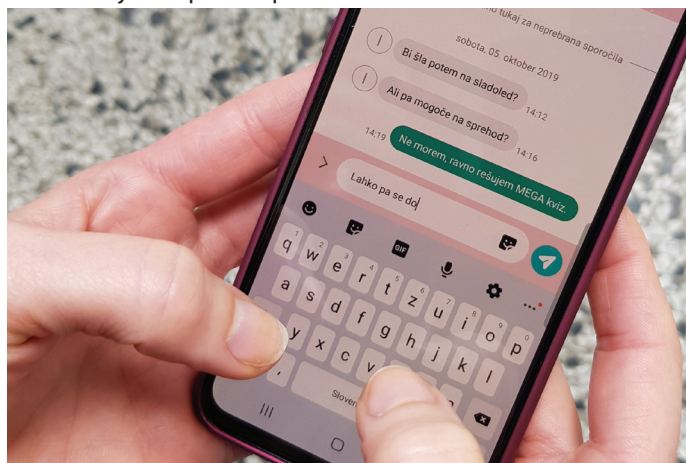
Za večino ljudi je danes pisati na papir že skoraj nevsakdanje. Verjetno tudi ti za pisanje referatov in sporočil prijateljem uporabljaš računalnik, tablico ali telefon. Čeprav zapisano v 6 10 6 15 13 12 8 obliki deluje, kot da bo živelo večno, so tovrstni mediji slabo obstojni. Kar je digitalno hitro zapisano, je lahko še hitreje – izbrisano.

Tabla piši-briši. Kar je hitro zapisano, je običajno še hitreje izbrisano. Foto: Mestna knjižnica Ljubljana.

6. S čim pa ti pišeš?

Na nekatere podlage je zahtevnejše pisati kot na druge, materialu primerna pa mora biti tudi izbira pisala. Na primer trstene paličice za pisanje v surovo glino, ptičja peresa za pisanje na pergament, kovinske paličice za voščene tablice, dleta za klesanje v kamen ... Nekaj pa se danes zdi prav presenetljivo – verjetno so bili 14 15 8 prvi 'pisalni pripomoček', danes pa smo se k njim vrnili. Le da namesto po jamskih stenah z njimi tapkamo po zaslonih telefonov.

Pišemo z enakim pisalnim pripomočkom kot praljudje. Foto: MEGA kviz.

7. Tinte

Skozi vso zgodovino so bila v rabi črnila in barvila živalskega in rastlinskega izvora, pomešana z različnimi rudninami. V

antiki so temno rjavo barvo na primer pridobili iz mešičkov sip, v srednjem veku pa vijolično iz morskih polžkov. Za pripravo tint so obstajali recepti, najstarejši znani štejejo več kot 4000 let! Naravnega izvora je tudi 7 15 1 8 – posebna oblika čistega ogljika, ki je osnovna sestavina današnjih svinčnikov.

Pero iz 19. stoletja. Foto: Narodni muzej Slovenije.

8. Dragocena posoda iz Ljubljane

Eden izmed najzanimivejših napisov, odkritih v Ljubljani, je zapisan v 7 15 8 12 8 in se glasi: »Pij, da bi živel večno, veliko let!« Napis je pomemben zaradi predmeta, na katerem je zapisan, posode modre barve, ki so jo arheologi nedavno odkrili v antičnem grobu pri izkopavanju Gosposvetske ceste. Pripadala je ženski, ki je bila premožna in zelo pomembna v svoji skupnosti. Kdo je bila in s čim se je ukvarjala, pa za sedaj še ostaja skrivnost.

V katerem jeziku je zapisan napis?

Foto: Mestni muzej Ljubljana, Aleksander Hribovšek.

Viri:

- Golob, N. (2003). *Palimpsesti ali igra za dva in zbor*.
- Ilich, I. (2004). *Pota knjige*.
- Ilich, I. (2007). *Knjiga. Leksikon Cankarjeve založbe*.

Končno geslo

14 13 10 9 6 , 20 8 12 13 7 15 1 D ,
7 13 15 1 , 11 13 15 9 6 ,

ruda, kupčija
tebe rede.

Ime in priimek

Ime OŠ

Naslov OŠ ali domači naslov

Rešitev oddaj v svoji knjižnici ali jo pošlji na naslov:
MKL, Pionirska – center za mladinsko književnost in knjižničarstvo,
Kersnikova 2, 1000 Ljubljana s pripisom »Za MEGA kviz«

